

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

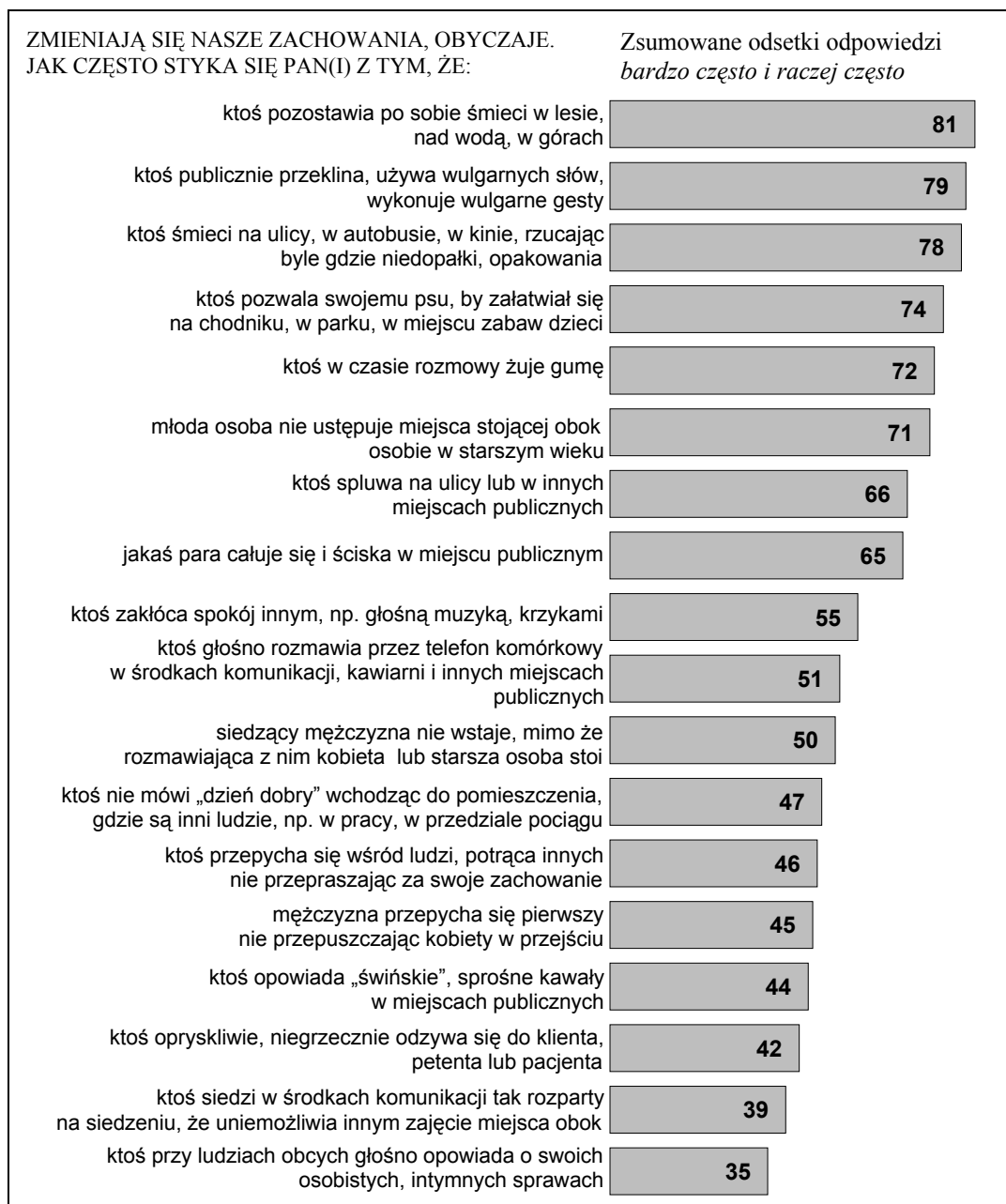
BS/128/2001

CZY BRAK NAM KULTURY W ŻYCIU CODZIENNYM?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2001

- Z deklaracji badanych wynika, że Polacy często naruszają zasady dobrego wychowania.

- Prawie wszystkie uwzględnione w badaniu przejawy braku kultury rażą ankietowanych. Zaśmieszanie swojego otoczenia należy do najbardziej rozpowszechnionych, a zarazem najbardziej nieaprobowanych zachowań. Równie silną repulsją badani reagują na pleniące się w naszym społeczeństwie wulgaryzmy. Podobnie odnoszą się do przejawów braku szacunku wobec osób starszych. Równie częsta, choć nieco mniej zdecydowana, jest dezaprobata niewłaściwego odnoszenia się do klienta, petenta lub pacjenta. Stosunkowo najmniej rażą badanych ostentacyjne rozmowy przez telefon komórkowy oraz publiczne okazywanie intymnych uczuć.

W toczącej się ostatnio dyskusji związanej z telewizyjnymi programami typu „reality show” niektórzy przedstawiciele świata kultury i nauki wyrażali swoje zaniepokojenie stanem kultury osobistej Polaków¹. Chcieliśmy sprawdzić, jak badani postrzegają ten problem, czy dzielą niepokoje w tej sprawie. W sierpniowym sondażu² przedstawiliśmy ankietowanym listę zachowań świadczących o braku kultury w życiu codziennym prosząc, by określili, jak często stykają się z tego typu zachowaniami oraz jak na nie reagują.

W JAKICH SYTUACJACH POLACY ZACHOWUJĄ SIĘ NIEKULTURALNIE?

Brak kultury osobistej najczęściej - zdaniem badanych - przejawia się w zaśmiecaniu swojego otoczenia. Ankietowani często stykają się z tym, że rodacy zostawiają po sobie śmieci w lesie, nad wodą, w górach (81%) lub śmieć w innych miejscach publicznych - na ulicy, w środkach komunikacji, miejscach rozrywki (78%), a także pozwalają swoim psom, by załatwiały się na chodnikach, w parkach, miejscach zabaw dzieci (74%). Zdaniem większości badanych (66%) częsty jest także nawyk spluwania na ulicy lub w innych miejscach publicznych.

Niemal powszechnie obserwowanym przejawem braku kultury osobistej Polaków są również ordynarne zachowania werbalne i pozawerbalne - zdecydowana większość ankietowanych (79%) przyznaje, że często styka się z tym, że ktoś publicznie przeklina, używa wulgarnych słów, wykonuje wulgarne gesty³. Zdaniem badanych, rozpowszechnione są

¹ Na przykład K. Zanussi, *Przeciw dyktaturze prostactwa*, „Rzeczpospolita” 195 (5968), 22 sierpnia 2001; K. Orłoś, *Kłopoty z cudem*, „Rzeczpospolita” 204 (5977), 1-2 września 2001.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (135) przeprowadzono w dniach od 3 do 6 sierpnia 2001 roku na liczącej 964 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Zob. komunikat CBOS „Wulgaryzmy w naszym codziennym języku”, wrzesień 2001 (oprac. B.Wciórka).

także zachowania świadczące o braku szacunku dla osób starszych, gdy np. ludzie młodzi nie ustępują miejsca stojącym obok osobom w starszym wieku (71%). Równie częste jest żucie gumy w czasie rozmowy (72%). Dwie trzecie ankietowanych (65%) twierdzi, że często widuje pary, które całują się i ściskają w miejscach publicznych. Ponad połowa badanych przyznaje też, że rodacy często zakłócają spokój innym, np. zbyt głośną muzyką, krzykami (55%) lub głośnymi rozmowami przez telefon komórkowy w miejscach publicznych (51%).

Tabela 1

Zmieniają się nasze zachowania, obyczaje. Jak często styka się Pan(i) z tym, że:	Często	Rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- ktoś pozostawia po sobie śmieci w lesie, nad wodą, w górach	81 (47)	14 (3)	5
- ktoś publicznie przeklina, używa wulgarnych słów, wykonuje wulgarne gesty	79 (48)	19 (3)	2
- ktoś śmieci na ulicy, w autobusie, w kinie, rzucając byle gdzie niedopałki, opakowania	78 (39)	19 (2)	2
- ktoś pozwala swojemu psu, by załatwiał się na chodniku, w parku, w miejscu zabaw dzieci	74 (45)	21 (5)	5
- ktoś w czasie rozmowy żuje gumę	72 (37)	25 (5)	3
- młoda osoba nie ustępuje miejsca stojącej obok osobie w starszym wieku	71 (36)	27 (5)	2
- ktoś spluwa na ulicy lub w innych miejscach publicznych	66 (32)	31 (6)	3
- jakaś para całuje się i ściska w miejscu publicznym	65 (29)	33 (7)	2
- ktoś zakłóca spokój innym, np. głośną muzyką, krzykami	55 (19)	43 (7)	2
- ktoś głośno rozmawia przez telefon komórkowy w środkach komunikacji, kawiarni i innych miejscach publicznych	51 (22)	43 (10)	6
- siedzący mężczyzna nie wstaje, mimo że rozmawiająca z nim kobieta lub starsza osoba stoi	50 (18)	46 (10)	4
- ktoś nie mówi „dzień dobry” wchodząc do pomieszczenia, gdzie są inni ludzie, np. w pracy, w przedziale pociągu	47 (16)	49 (9)	4
- ktoś przepycha się wśród ludzi, potrąca innych nie przepaszając za swoje zachowanie	46 (13)	51 (10)	3
- mężczyzna przepycha się pierwszy nie przepuszczając kobiety w przejściu	45 (19)	51 (10)	4
- ktoś opowiada „świńskie”, sprośne kawały w miejscach publicznych	44 (17)	54 (14)	3
- ktoś opryskliwie, niegrzecznie odzywa się do klienta, petenta lub pacjenta	42 (13)	56 (9)	2
- ktoś siedzi w środkach komunikacji tak rozparty na siedzeniu, że uniemożliwia innym zajęcie miejsca obok	39 (14)	56 (13)	5
- ktoś przy ludziach obcych głośno opowiada o swoich osobistych, intymnych sprawach	35 (12)	61 (13)	4
W tabeli zsumowano odsetki odpowiedzi <i>bardzo często</i> i <i>raczej często</i> oraz <i>raczej rzadko</i> i <i>bardzo rzadko, nigdy</i> ; w nawiasach podano odsetki odpowiedzi skrajnych.			

Podzielone natomiast są opinie na temat pewnych niekulturalnych zachowań mężczyzn - na przykład tego, że nie podnoszą się oni z miejsca, mimo iż rozmawiają z nimi kobieta lub starsza osoba stoi (50% styka się z tym często, 46% - sporadycznie), bądź przepychają się pierwsi nie przepuszczając kobiet w drzwiach, w przejściu (odpowiednio: 45% i 51%). Podobne różnice zdań odnotowujemy w dwóch innych sprawach - tego, jak często Polacy nie mówią „dzień dobry” wchodząc do pomieszczenia, np. w pracy, w przedziale pociągu (47% styka się z tym często, 49% - sporadycznie lub nigdy), bądź przepychają się wśród ludzi, potrącają innych nie przepraszając za swoje zachowanie (odpowiednio: 46% i 51%).

Jeśli chodzi o pozostałe uwzględnione w badaniu zachowania, przeważają opinie, że są one sporadyczne. Dla przykładu - ponad dwie piąte badanych (44%) deklaruje, że często styka się z tym, iż ludzie opowiadają sprośne kawały w miejscach publicznych, jednak ponad połowa (54%) zaprzecza temu. Podobnie postrzegają ankietowani kwestię opryskliwego, niegrzecznego odnoszenia się do klienta, petenta czy pacjenta (odpowiednio: 42% i 56%), a także nietaktownych zachowań w środkach komunikacji, kiedy ludzie tak rozpierają się na siedzeniu, że uniemożliwiają innym zajęcie miejsca obok siebie (39% i 56%). Zdaniem badanych, stosunkowo najrzadziej można się zetknąć z sytuacją, gdy ktoś w obecności obcych osób opowiada o swoich osobistych, intymnych sprawach (35% i 61%).

JAKIE PRZEJAWY BRAKU KULTURY RAŻĄ NAS?

Jak ankietowani reagują na przejawy braku kultury osobistej w naszym codziennym życiu? Które zachowania rażą ich, wywołują dezaprobatę, a jakie nie powodują takiej reakcji?

Tabela 2

Niektóre zachowania otaczających nas ludzi rażą nas, inne są nam obojętne, jeszcze inne akceptujemy. Czy razi Pana(ia), gdy:	Tak*	Nie*	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- ktoś pozostawia po sobie śmieci w lesie, nad wodą, w górach	94 (72)	4 (1)	2
- ktoś spluwa na ulicy lub w innych miejscach publicznych	94 (67)	5 (1)	1
- ktoś śmieci na ulicy, w autobusie, w kinie, rzucając byle gdzie niedopałki, opakowania	94 (66)	5 (1)	1
- młoda osoba nie ustępuje miejsca stojącej obok osobie w starszym wieku	94 (64)	5 (1)	1
- ktoś publicznie przeklina, używa wulgarnych słów, wykonuje wulgarne gesty	93 (65)	7 (1)	1
- ktoś opryskliwie, niegrzecznie odzywa się do klienta, petenta lub pacjenta	93 (57)	6 (1)	1
- ktoś przepycha się wśród ludzi, potrąca innych nie przeprasząc za swoje zachowanie	92 (50)	7 (1)	2
- ktoś siedzi w środkach komunikacji tak rozparty na siedzeniu, że uniemożliwia innym zajęcie miejsca obok	92 (48)	6 (1)	2
- siedzący mężczyzna nie wstaje, mimo że rozmawiająca z nim kobieta lub starsza osoba stoi	90 (54)	8 (1)	2
- ktoś pozwala swojemu psu, by załatwiał się na chodniku, w parku, w miejscu zabaw dzieci	88 (59)	10 (2)	3
- mężczyzna przepycha się pierwszy nie przepuszczając kobiety w przejściu	88 (53)	10 (1)	2
- ktoś zakłóca spokój innym, np. głośną muzyką, krzykami	87 (44)	11 (1)	2
- ktoś przy ludziach obcych głośno opowiada o swoich osobistych, intymnych sprawach	80 (37)	18 (2)	3
- ktoś opowiada „świńskie”, sprośne kawały w miejscach publicznych	77 (38)	21 (3)	2
- ktoś nie mówi „dzień dobry” wchodząc do pomieszczenia, gdzie są inni ludzie, np. w pracy, w przedziale pociągu	77 (30)	21 (2)	3
- ktoś w czasie rozmowy żuje gumę	73 (40)	25 (4)	2
- ktoś głośno rozmawia przez telefon komórkowy w środkach komunikacji, kawiarni i innych miejscach publicznych	62 (27)	33 (7)	5
- jakaś para całuje się i ściska w miejscu publicznym	49 (21)	49 (14)	2
W tabeli zsumowano odpowiedzi <i>zdecydowanie tak</i> i <i>raczej tak</i> oraz <i>zdecydowanie nie</i> i <i>raczej nie</i> ; w nawiasach podano odsetki odpowiedzi skrajnych.			

Okazuje się, że prawie wszystkie niekulturalne zachowania spotykają się ze społeczną dezaprobatą - jest ona znacznie częstsza niż akceptacja. Bardziej tolerancyjny jest stosunek badanych jedynie do okazywania publicznie intymnych uczuć (połowa deklaruje, że razi ich, gdy jakaś para całuje się i ściska w miejscu publicznym, taki sam odsetek wyraża przeciwną opinię).

Z powszechną i najbardziej zdecydowaną dezaprobatą spotyka się pozostawianie po sobie śmieci w lesie, nad wodą, w górach - takie zachowanie razi 94% Polaków, w tym niemal trzy czwarte (72%) twierdzi, że *zdecydowanie razi*. Równie powszechnie nieakceptowane jest nagminne śmiecenie na ulicy, w środkach komunikacji, miejscach rozrywki, a także spluwanie w miejscach publicznych. Z nieco mniejszą dezaprobatą społeczną spotyka się zachowanie kogoś, kto pozwala swojemu psu, by załatwiał się na chodniku czy w miejscach zabaw dzieci⁴.

Widzimy więc, że zaśmiecanie swojego otoczenia należy do najbardziej rozpowszechnionych, a zarazem do najmniej akceptowanych społecznie zachowań świadczących o braku kultury osobistej. Równie silną repulsją reagują badani na pleniące się w naszym społeczeństwie wulgaryzmy - ordynarne słownictwo i gesty rażą niemal wszystkich (93%), w tym większość (65%) wyraża swoją niechęć w sposób zdecydowany⁵.

Podobnie odnoszą się badani do zachowań świadczących o braku szacunku wobec osób starszych - niemal wszystkich razi sytuacja, gdy młoda osoba nie ustępuje miejsca starszej. Równie częsta, choć nieco mniej kategoryczna, jest dezaprobata niewłaściwego odnoszenia się do klienta, pacjenta lub pacjenta, a także innych przejawów braku szacunku dla człowieka. Chodzi tu na przykład o takie sytuacje, gdy w miejscach zatłoczonych ludzie bez słowa przeprosin przepychają się, potrącając innych, lub w środkach komunikacji tak rozpierają się na siedzeniu, że uniemożliwiają innym zajęcie miejsca obok siebie. Z powszechną niechęcią spotykają się także niekulturalne zachowania mężczyzn, którzy np. nie podnoszą się z miejsca, mimo że rozmawiająca z nimi starsza osoba lub kobieta stoi, bądź przepychają się pierwsi nie przepuszczając kobiet w przejściu, w drzwiach.

Większość ankietowanych deklaruje także, choć w sposób mniej zdecydowany, że razi ich, gdy ktoś zakłóca innym spokój zbyt głośną muzyką lub krzykami. Badani podobnie reagują, gdy ktoś przy obcych ludziach głośno zwierza się ze swoich osobistych, intymnych spraw lub w miejscach publicznych głośno opowiada nieprzyzwoite kawały. Jednak w obu tych przypadkach co piąty badany twierdzi, że takie zachowania go nie rażą. Zbliżona do

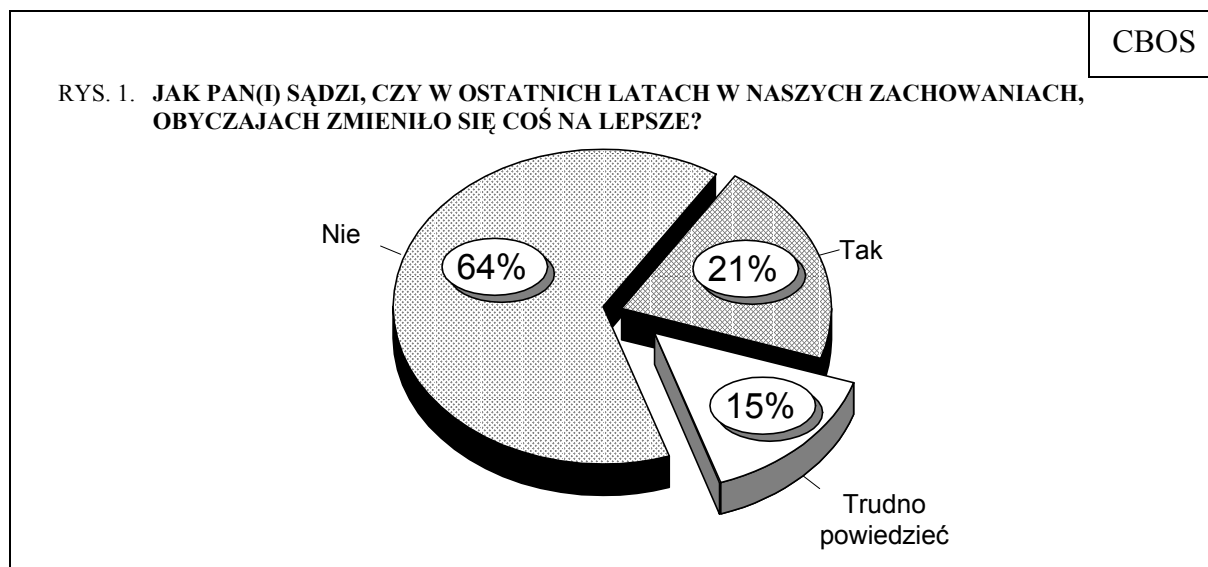
⁴ Problem ten nie dotyczy większości mieszkańców wsi, stąd w skali ogólnej mniej osób wyraża dezaprobatę.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Wulgaryzmy w naszym codziennym języku”, cyt. wyd.

opisanej jest reakcja ankietowanych na niemówienie „dzień dobry”, gdy wchodzi się do pomieszczenia, w którym pracują lub podróżują ludzie, a także na rozpowszechniony nawyk żucia gumy w czasie rozmowy (toleruje go jedna czwarta badanych). Ze znacznie mniejszą dezaprobatą spotyka się prowadzenie w miejscach publicznych głośnych rozmów przez telefon komórkowy - co trzeci badany deklaruje wręcz, że takie zachowania go nie razią. Natomiast w odniesieniu do publicznego okazywania intymnych uczuć reakcje są, jak wspomnieliśmy, podzielone - połowie badanych nie podobają się takie zachowania, ale tyle samo osób je toleruje.

CO W OSTATNICH LATACH ZMieniŁO SiĘ W NASZYCH OBYCZAJACH NA LEPSZE?

Większość respondentów (64%) ma poczucie, że w ostatnich latach w naszych zachowaniach, obyczajach nic nie zmieniło się na lepsze. Jedna piąta (21%) jest odmiennego zdania.

Opinia, że w sferze kultury osobistej Polaków daje się zaobserwować w ostatnich latach zmiany na lepsze, jest tym częstsza, im badani są lepiej wykształceni oraz im lepsze mają warunki materialne. Zdecydowanie najczęściej wyrażają ją przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (44%) oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem (41%) -

a więc beneficjenci polskiej transformacji. Zależy ona także od poglądów politycznych badanych - pozytywne zmiany naszej obyczajowości częściej dostrzegają ankietowani o orientacji prawicowej niż ci, którzy identyfikują się z lewicą.

Osoby, które dostrzegają poprawę naszych zachowań i obyczajów (N=206), poprosiliśmy o wymienienie przejawów pozytywnych zmian. Ankietowani odpowiadali na pytanie otwarte, a więc mogli swobodnie wypowiedzieć się na ten temat.

Pozytywne zmiany badani zaobserwowali w trzech ściśle powiązanych ze sobą sferach: kulturze życia codziennego (38%), cechach charakteru i postawach Polaków (37%) oraz w relacjach łączących ich z innymi ludźmi (33%).

Wskazując na zmiany w kulturze życia codziennego ankietowani wymieniają różne przejawy wzrostu kultury osobistej - mówią ogólnie o zmianie stylu życia, o większym obyciu Polaków, a także o większej kulturze jazdy, odpoczynku, odżywiania się czy ubioru. Dostrzegają pozytywne zmiany w stylu picia alkoholu, to, że mniej osób pali papierosy, mniej jest zachowań przestępczych, a także mniej wulgarności w naszym codziennym języku. Podkreślają również wzrost dbałości Polaków o estetykę wyglądu osobistego oraz otoczenia.

Wśród przykładów pozytywnych zmian w postawach Polaków ankietowani wymieniają wzrost tolerancji wobec innych narodów, ras, a także wobec odmiennych poglądów, zachowań i religii. Podkreślają większe otwarcie na świat i cudzoziemców, a także obycie w świecie. Uważają również, że obecnie Polacy bardziej cenią wykształcenie i pracę, a także bardziej zainteresowani są kulturą wyższą. Według badanych, na lepsze zmieniły się również cechy charakteru Polaków - są mniej zawistni i kłótniwi, a bardziej życzliwi, ufni, pogodni, spokojni, religijni oraz bardziej ambitni, przedsiębiorczy, oszczędni.

Poprawa relacji między ludźmi przejawia się, zdaniem badanych, m. in. w kulturalnym odnoszeniu się do siebie, okazywaniu szacunku, przyjaznych uczuć, odpowiednim stosunku do osób starszych, silniejszych więziach rodzinnych, a także lepszym traktowaniu klientów, pacjentów lub pacjentów. Ankietowani dostrzegają także wzrost solidarności społecznej, szczególnie w obliczu katastrof, biedy i innych nieszczęść.

Przytoczone wypowiedzi świadczą, że część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obyczajach Polaków.

	CBOS	
Co, Pana(i) zdaniem, w naszych zachowaniach, obyczajach, w ostatnich latach zmieniło się na lepsze?	N=206*	N=963**
ZMIANY W KULTURZE ŻYCIA CODZIENNEGO POLAKÓW	38%	8%
Większa kultura osobista (ogólnie i szczegółowo) - więcej kultury, obycia, kultura jazdy na drogach, przestrzeganie przepisów drogowych, podejście do rekreacji, sposób odżywiania, tryb życia, inne ubiory itp.	19%	4
Poprawa obyczajów - mniej przekleństw u młodzieży, na ulicy słychać mniej słów wulgarnych, pije się więcej słabszych napojów alkoholowych, mniejsze zużycie alkoholu, nie ma tylu ludzi pijących, mniej palących papierosy, mniej pijaństwa, kradzieży, rozbojów, chuligaństwa, narkomanów, spotkania towarzyskie na działkach przy grillu, wprowadzenie walentynek itp.	15%	3%
Dbłość o estetykę wyglądu osobistego oraz otoczenia - czystość w środkach komunikacji, porządek; czystość osobista, ludzie częściej się myją; czyściej na ulicach, koszenie trawników, płotki; estetyka sklepów i ludzi, dbanie o wizerunek domu, wsi, ogrodu, działki, mieszkania	8%	2%
ZMIANY CECH CHARAKTERU I POSTAW POLAKÓW	37%	8%
Wzrost tolerancji we wszystkich dziedzinach życia społecznego - jesteśmy bardziej tolerancyjni w stosunku do innych narodów, poglądów, zachowań, wiary; zmniejszył się rasizm itp.	12%	35%
Wzrost wartości wykształcenia i pracy - większa chęć do nauki, ludzie są bardziej wykształceni, większy szacunek dla pracy; lepszy stosunek do pracy; zaangażowanie ludzi w pracę, wzrost kultury pracy itp.	9%	2%
Pozytywne zmiany cech Polaków - są bardziej pogodni, otwarci, życzliwi, bardziej towarzyscy, mniej zawiści, mniej się kłócą, panuje większa serdeczność, grzeczność, zaufanie, większy spokój, oszczędność, zapobiegliwość, przedsiębiorczość, ekonomiczne myślenie, bardziej ambitni, mniej arogancji, większa wiara w Boga itp.	9%	2%
Większe otwarcie na świat i cudzoziemców, obycie w świecie - lepsze nastawienie do obcokrajowców, jesteśmy bardziej otwarci na inne nacje, mniej zaściankowi, bardziej cywilizowani, bliżej Europy; zbliżyliśmy się do normalnego świata, możemy podróżować i poznawać ludzi i obyczaje itp.	8%	2%
Wzrost zainteresowania kulturą wyższą (ogólnie i szczegółowo) - większa pamięć o kulturze, starania o utrzymanie tradycji, Polacy więcej czytają itp.	2%	0,4%
POPRAWA RELACJI MIĘDZY LUDŹMI	33%	7%
Poprawa stosunku do drugiego człowieka - ludzie odnoszą się do siebie bardziej kulturalnie, większy szacunek sąsiedzki, są grzeczniejsi, więcej kultury we wzajemnych kontaktach, częstsze okazywanie czułości, miłości wśród ludzi, więcej tolerancji dla osób starszych, silniejsza więź rodzinna, przyjemniejsza obsługa w sklepach, na poczcie, w przychodni itp.	23%	5%
Wzrost solidarności społecznej - jesteśmy bardziej zorganizowani i solidarni, większa mobilizacja w obliczu katastrof, troska o drugiego człowieka, jeden na drugiego może liczyć, ludzie stali się dla siebie lepsi, chętni do pomocy innym, solidarność między biednymi, większe zaangażowanie w życie społeczne itp.	13%	3%
ZMIANY USTROJOWE ORAZ GOSPODARCZE	7%	1%
Zmiany ustrojowe - jest wolność słowa, wolność wyboru, jawność informacji, prawo do prywatnej własności itp.	4%	1%
Wyższy standard życia - lepszy poziom życia, więcej ludzi może wyjechać na odpoczynek; wszystko można kupić itp.	3%	0,5%
Odpowiedzi nie na temat	4%	1%
Trudno powiedzieć	6%	1%

* Odsetki osób dostrzegających pozytywne zmiany w zachowaniach, obyczajach Polaków

** Odsetki ogółu badanych

Ankietowani uważają, że Polacy często zachowują się niekulturalnie. Powszechne są, zdaniem badanych, zachowania świadczące o braku przywiązania do wartości estetycznych, do ładu i czystości w miejscach publicznych. Zaśmiecamy swoje otoczenie spędzając czas na łonie przyrody, śmiecimy także na ulicach, w środkach komunikacji, w miejscach rozrywki; pozwalamy naszym psom, by zanieczyszczały chodniki, parki, a nawet miejsca zabaw dzieci; spluwamy w miejscach publicznych. Komunikując się z innymi często używamy wulgarного języka i wulgarnych gestów. Nie okazujemy szacunku osobom starszym, co często rzuca się w oczy, gdy młoda osoba nie ustępuje miejsca komuś w starszym wieku. W czasie rozmowy często żujemy gumę. Zakłócamy spokój innym zbyt głośną muzyką lub ostentacyjną rozmową przez telefon komórkowy. Często też zbyt jawnie okazujemy intymne uczucia w miejscach publicznych. Naruszanie pozostałych zasad dobrego wychowania nie jest już - zdaniem badanych - tak rozpowszechnione.

Z wypowiedzi ankietowanych wynika też, że prawie wszystkie uwzględnione w badaniu przejawy braku kultury rażą ich, budzą niechęć, repulsję. W tej sytuacji nasuwa się pytanie, jak to się dzieje, że mimo wyraźnego braku przyzwolenia, mimo społecznej dezaprobaty niekulturalne zachowania są tak częste?

Można sądzić, że ankietowani powszechnie deklarują dezaprobatę wobec przejawów braku kultury, ponieważ mają świadomość, iż takie zachowania są naruszeniem norm obyczajowych, zasad dobrego wychowania. Deklarowana dezaprobata nie zawsze jednak przekłada się na dbałość o własne zachowania, o to, by były one zgodne z normami, nie wiąże się też z czynnym sprzeciwem wobec konkretnych przejawów braku kultury u innych ludzi. Otwarte pozostaje pytanie, czy wynika to ze słabej znajomości lub niewystarczającej internalizacji norm obyczajowych (braki w wychowaniu, socjalizacji) czy raczej ze świadomego ich lekceważenia lub wręcz odrzucenia.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy w ostatnich latach w naszych zachowaniach, obyczajach zmieniło się coś na lepsze? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	64	15	964
Płeć				
Mężczyźni	25	60	15	457
Kobiety	19	66	15	507
Wiek				
18-24 lat	26	62	12	138
25-34	28	61	11	170
35-44	27	55	18	194
45-54	19	68	13	193
55-64	19	70	12	101
65 lat i więcej	10	68	22	167
Miejsce zamieszkania				
Wieś	18	66	15	352
Miasto do 20 tys.	28	56	16	123
20-100 tys.	17	71	12	172
101-500 tys.	25	63	12	191
501 tys. i więcej mieszk.	24	56	20	126
Wykształcenie				
Podstawowe	10	70	21	267
Zasadnicze zawodowe	21	62	17	261
Średnie	24	65	11	330
Wyższe	45	49	6	106
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	44	50	6	62
Prac.umysł.hiż.szczębla	35	55	11	86
Pracownicy fiz.-umysł.	17	69	13	75
Robotnicy wykwalifikowani	31	51	18	87
Robotnicy niewykwalifik.	13	57	30	24
Rolnicy	11	72	17	59
Pracujący na własny rach.	41	49	10	53
Bierni zawodowo				
Renciści	14	73	13	132
Emeryci	11	69	20	172
Uczniowie i studenci	33	56	11	68
Bezrobotni	14	68	18	87
Gospodynie domowe i inni	11	73	16	58
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	29	59	12	174
społce właścicieli	29	57	14	74
prywatnych i państwa	34	53	13	153
sekt. pryw. poza rolnict.	12	69	19	72
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	9	76	15	96
276-399	26	56	18	78
400-549	25	62	13	165
550-799	19	66	14	140
Powyżej 799 zł	33	57	10	177
Ocena własnych war. mater.				
Złe	15	71	14	319
Średnie	20	63	17	462
Dobre	34	53	12	183
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	10	82	8	55
Raz w tygodniu	23	58	19	488
1-2 razy w miesiącu	18	70	12	156
Kilka razy w roku	23	64	12	192
W ogóle nie uczestniczy	26	68	6	70
Poglądy polityczne				
Lewica	20	70	10	282
Centrum	24	63	13	239
Prawica	30	55	15	221
Trudno powiedzieć	12	64	24	221